

11.9.2026

Opetushallitukselle:

Asia: Lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset

Viite: Lausuntopyyntönne 14.8.2026, diaarinumero: OPH-5662-2026

1 Lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksiin.

Perustemääräykset julkaistaan lokakuun lopussa 2026, ja paikallisten opetussuunnitelmien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027. Pidämme valitettavana tätä aikataulua, mikä ei ole Opetushallituksesta johtuva, vaan tulee lainsäädännöstä. Näkemyksemme mukaan kahden kuukauden valmistelu-aika paikallisten opetussuunnitelmien laatimiselle ja niiden toimeenpanolle on liian lyhyt. Lisäksi uusien perusteiden käyttöönotto kesken lukuvuoden ei ole tarkoituksenmukaista, vaan niiden tulisi tulla voimaan lukuvuoden alussa, syksyllä 2027.

Koulutuksen laajuutta ja kestoja koskevat kirjaukset ovat pääosin riittäviä. OAJ esittää niihin kuitenkin täydennystä, jossa määrätään, että erityisesti opintojen alkuvaiheessa opetuksen tulee sisältää riittävästi kontaktiopetusta, jotta opettaja voi arvioida opiskelijan osaamista, oppimisvalmiuksia sekä edellytyksiä opiskella esimerkiksi etäopetuksessa. Lisäksi opetussuunnitelman perusteissa tulisi korostaa opettajan velvollisuutta seurata opiskelijan lukutaidon kehittymistä ja reagoida viiveettä tilanteisiin, joissa opiskelijan oppiminen ei etene tavoitteiden mukaisesti. Tällöin opettajalla tulee olla mahdollisuus lisätä opetuksen määrää, muuttaa opetuksen toteutustapaa lähiopetuspainotteisemmaksi sekä tarjota tukiopetusta. Kielen oppiminen perustuu vuorovaikutukseen, ja lähiopetus tarjoaa siihen parhaat edellytykset. Kaikki kotoutujat eivät pysty opiskelemaan itsenäisesti tai hyödy verkkovälitteisistä kursseista.

Perusteisiin tulee kirjata myös, että opiskelijalle on tarjottava erityisopettajan antamaa oppimisen tukea. Nämä velvoitteet tulee sisällyttää opetussuunnitelman perusteisiin, jotta opiskelijoiden oikeus riittävään opetukseen ja tukeen toteutuu yhdenvertaisesti koko maassa. Erityisesti lukutaitokoulutuksessa opettajan pedagoginen läsnäolo on keskeistä, eikä koulutusta tule toteuttaa yksinomaan etäopetuksena. Lukutaidon kehittyminen edellyttää jatkuvaa ohjausta, vuorovaikutusta ja yksilöllistä tukea, joita etäopetus yksin ei pysty riittävästi varmistamaan.

11.9.2026

Koulutuksen järjestämisen lähtökohtien kuvauksessa opiskelijalle tehdään lähtötason arviointi. Osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen ja kielitaidon lähtötason arvioinnin tulee olla opettajan tehtävä. Tämä tulee kirjata opetussuunnitelman perusteisiin.

Lukutaitokoulutuksen alussa tehtävään tarkempaan luku- ja kielitaidon arviointiin tulee laatia valtakunnallinen arviointityökalu, jotta arviointi on tasalaatuista ja -arvoista riippumatta siitä, missä koulutusta tarjotaan.

Opetussuunnitelman perusteisiin tulee lisätä kirjaus siitä, että lähtötason arvioinnin tulee ohjata opetuksen toteutustapaa ja laajuutta. Arvioinnin perusteella on voitava määrittää opiskelijan tarvitseman opetuksen määrä sekä tarkoituksenmukaiset opetusjärjestelyt.

OAJ katsoo, että koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman tulee olla julkinen ja helposti saatavilla oleva asiakirja. Opetussuunnitelman avoimuus vahvistaa toiminnan läpinäkyvyyttä, tukee opiskelijoiden oikeusturvaa ja mahdollistaa koulutuksen laadun sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin. OAJ pitää tärkeänä, että myös tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat tulee laatia, mutta erillisten asiakirjojen sijaan liittäisimme ne osaksi opetussuunnitelmaa.

OAJ pitää välttämättömänä, että oppimisen tuen toteuttamisesta vastaavat kelpoiset erityisopettajat. Aikuisten maahanmuuttajien koulutuksessa on runsaasti opiskelijoita, joilla on oppimiseen liittyviä tuen tarpeita, oppimisvaikeuksia tai aiemmasta koulutustaustasta johtuvia haasteita, joiden tunnistaminen ja tukeminen edellyttävät erityispedagogista osaamista. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata, että oppimisen tuesta vastaavat kelpoiset erityisopettajat.

OAJ katsoo lisäksi, että opiskelijoiden opinto- ja uraohjauksesta tulee vastata kelpoinen opinto-ohjaaja. Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden työllistymistä, jatko-opintoihin siirtymistä ja yksilöllisten koulutuspolkujen rakentumista, mikä edellyttää ohjauksen ammatillista osaamista. Opinto-ohjaajan rooli tulee tunnistaa opetussuunnitelman perusteissa selkeämmin, jotta opiskelijoiden oikeus laadukkaaseen ja asiantuntevaan ohjaukseen toteutuu yhdenvertaisesti koko maassa.

2 Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset

Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksissa johdannossa mainittu kielitaidon lähtötason arviointi on keskeinen osa opiskelijan tarkoituksenmukaista ohjaamista. Opetussuunnitelman perusteisiin tulee lisätä kirjaus siitä, että lähtötason arvioinnin tulee ohjata opetuksen toteutustapaa ja laajuutta. Arvioinnin perusteella on voitava määrittää opiskelijan tarvitseman opetuksen määrä sekä tarkoituksenmukaiset opetusjärjestelyt.

11.9.2026

OAJ katsoo, että arvioinnissa tulisi olla Opetushallituksen laatimat valtakunnalliset testit ja yhtenäiset arviointikriteerit laadun, luotettavuuden ja opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Samalla on tärkeää todeta, että arviointi on opettajan pedagogiseen asiantuntemukseen kuuluva tehtävä, eikä testi korvaa opettajan ammatillista arviota opiskelijan osaamisesta ja koulutustarpeista.

OAJ katsoo, että kotoutumiskoulutuksen koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman tulee olla julkinen ja helposti saatavilla oleva asiakirja. Opetussuunnitelman avoimuus vahvistaa toiminnan läpinäkyvyyttä, tukee opiskelijoiden oikeusturvaa ja mahdollistaa koulutuksen laadun sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin.

OAJ pitää hyvänä, että myös tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmat tulee laatia, mutta erillisten asiakirjojen sijaan liittäisimme ne osaksi opetussuunnitelmaa.

Nykyisen B1.1-tason saavuttaminen vuodessa on realistista vain pienelle osalle opiskelijoista. OAJ painottaa, että jokaiselle opiskelijalle on taattava mahdollisuus suorittaa 80 opintopisteen laajuinen ja vähintään vuoden mittainen kotoutumiskoulutus riippumatta siitä, missä opiskelija opintonsa suorittaa. Tämän oikeuden tulee ilmetä selkeästi opetussuunnitelman perusteista.

Työelämä vaatii usein vahvempaa kielitaitoa kuin nykyinen B1-tavoite. Korkeasti koulutetut asiantuntijat tarvitsisivat kielikoulutusta, joka tähtää vähintään B2-taitotasolle. Tämä tulisi huomioida opetussuunnitelman perusteissa.

Kuten lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa, myös kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa viitataan opetuksen riittävään määrään. OAJ katsoo, että opetussuunnitelman perusteissa on määrättävä, että erityisesti opintojen alkuvaiheessa opetuksen tulee sisältää riittävästi kontaktiopetusta, jotta opettaja voi arvioida opiskelijan osaamista, oppimisvalmiuksia sekä edellytyksiä opiskella esimerkiksi etäopetuksessa. Lisäksi opetussuunnitelman perusteissa tulisi korostaa opettajan velvollisuutta seurata opiskelijan kehittymistä ja reagoida viiveettä tilanteisiin, joissa opiskelijan oppiminen ei etene tavoitteiden mukaisesti. Tällöin opettajalla tulee olla mahdollisuus lisätä opetuksen määrää, muuttaa opetuksen toteutustapaa lähiopetuspainotteisemmaksi sekä tarjota tukiopetusta. Nämä tulee kirjata opetussuunnitelman perusteisiin, jotta opiskelija pystyy saavuttamaan sellaisen lukutaidon tason, joka mahdollistaa jatko-opintoihin siirtymisen ja työelämässä toimimisen.

Kielen oppiminen perustuu vuorovaikutukseen, ja lähiopetus tarjoaa siihen parhaat edellytykset. Kaikki kotoutujat eivät pysty opiskelemaan itsenäisesti tai hyödy verkkovälitteistä kursseista. Kotoutumiskoulutusta ei tule voida toteuttaa yksinomaan etäopetuksena, sillä suomen tai ruotsin kielen oppiminen, vuorovaikutustaitojen kehittyminen sekä opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus edellyttävät opettajan pedagogista läsnäoloa ja yhteisöllistä oppimisympäristöä.

11.9.2026

OAJ pitää tärkeänä, että koulutuksen laajuus ja sisältö -osiossa on korostettu kielitietoisuutta sekä opiskelijoiden ja henkilöstön eri kielten osaamisen hyödyntämistä opetuksessa.

OAJ pitää hyvänä, että kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin on sisällytetty valtakunnallinen kielitaidon päättötestaus. Yhtenäisen päättötestauksen tulisi tukea arvioinnin yhdenvertaisuutta, koulutuksen laatua ja opiskelijoiden jatko-opintoihin sekä työelämään ohjautumista. Päättötestiä tulee kehittää edelleen, koska tällä hetkellä se korostaa digivalmiuksia enemmän kuin kielitaidon osaamista, esimerkiksi kirjoittamisen tehtäviä on vähän. Lisäksi testin järjestäminen vie aikaa varsinaiselta kielenopetukselta, ja sen tekniikka on osin puutteellista. Samalla on tärkeää, että testituloksia tarkastellaan osana opettajan tekemää kokonaisarviointia opiskelijan kielitaidosta.

OAJ katsoo, että henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisesta tulee vastata moniammatillisesti: opettaja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja sekä lisäksi tarvittaessa muita ammattihenkilöitä. Opettajan tehtävänä on tunnistaa ja arvioida opiskelijan osaamista sekä tukea henkilökohtaisen opintopolun suunnittelua. Lisäksi opetussuunnitelman perusteisiin tulee kirjata selkeämmin, että oppimisen tuesta vastaa kelpoinen erityisopettaja. Nykyinen kirjaus, jonka mukaan erityisopettajan asiantuntemusta voidaan tarvittaessa hyödyntää, ei riittävästi turvaa opiskelijoiden oikeutta tarvitsemaansa oppimisen tukeen. Monilla kotoutumiskoulutuksen opiskelijoilla on oppimisen haasteita ja tuen tarpeita, joiden tunnistaminen ja tukeminen edellyttävät erityispedagogista osaamista. Opinto- ja uraohjauksesta tulee vastaavasti vastata kelpoisen opinto-ohjaajan. Tämä tulee kirjata selkeästi opetussuunnitelman perusteisiin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Päivi Lyhykäinen
erityisasiantuntija